Materialtyper och andra ämnen

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Här får du information om huvudsakliga funktioner, uppbyggnad, beståndsdelar och den lagstiftning som gäller för några materialtyper och ämnen som används i kontaktmaterial. Sidan innehåller även information om specifik lagstiftning för några kemiska ämnen och ämnen som används i kontaktmaterial.

Plast

Plast består av polymeriserade material, ofta behandlade med tillsatser eller andra ämnen, och kan fungera som strukturell huvudbeståndsdel eller ingå som ytbeläggning i ett material. En polymer är ett makromolekylärt ämne som erhålls genom:

- polymerisation med monomerer och andra utgångsämnen,
- kemisk förändring av makromolekyler, eller
- mikrobiell fermentering.

Se artikel 3.3 i förordning (EU) nr 10/2011.

Monomerer utvinns från fossila råmaterial som olja, gas och kol, eller biobaserade råmaterial.

Lagstiftning kring plast

Specifika regler om plast finns i förordning (EU) nr 10/2011.

De EU-gemensamma reglerna för plast omfattar:

- Material och produkter och delar därav som uteslutande består av plast.
- Material och produkter av flerskiktsplast som hålls samman med bindemedel eller på annat sätt.
- Material och produkter som avses i punkt a eller b och som är försedda med tryck och/eller täckta med en beläggning.
- Plastskikt eller plastbeläggningar som utgör packningar till lock och förslutningar och som tillsammans med dessa lock och förslutningar består av två eller flera skikt av olika typer av material.
- Plastskikt i material och produkter av multimaterial i flera skikt.

Se artikel 2 i förordning (EU) nr 10/2011.

Specifika krav gällande substanser

Endast de monomerer, tillsatser, polymerisationshjälpmedel och andra utgångsämnen som finns listade i förordning (EU) nr 10/2011, den så kallade unionsförteckningen, får användas vid framställning av plastmaterial som kommer i kontakt med livsmedel. Se artikel 5 och bilaga I till samma förordning.

Tillsatser i plast används för att uppnå en viss egenskap hos materialet, exempelvis mjukgörare för att öka flexibiliteten. Det är vanligt att man kombinerar olika polymerer i lager för att uppnå en viss egenskap hos materialet.

Polymerisationshjälpmedel används för att åstadkomma lämpliga förutsättningar under tillverkningsprocessen. Det kan förekomma oavsiktliga rester i slutmaterialet men dessa har inte någon fysikalisk eller kemisk effekt.

Ämnen i nanoform får endast användas om de uttryckligen är godkända och nämns i specifikationerna till bilaga I till förordning (EU) nr 10/2011. Se artikel 9.2 i samma förordning.

Vissa ämnen får användas vid tillverkning av plast, trots att de inte finns upptagna i unionsförteckningen. Se artikel 6 i förordning (EU) nr 10/2011.

Material och produkter av plast får inte överföra sina beståndsdelar till livsmedel i kvantiteter som överskrider de specifika migrationsgränserna (SML). Se artikel 11 och bilaga I till förordning (EU) nr 10/2011. SML uttrycks i mg ämne per kg livsmedel (mg/kg).

Det finns även specifika bestämmelser när det gäller upparbetning av plast. Det kan vara omsmältning, blandning, reaktion eller annan bearbetning av plastmaterial som har fåtts som en biprodukt vid tillverkning av material och produkter av plast. Se artiklarna 3.20 samt 10.2 i förordning (EU) nr 10/2011. För att ta del av de specifika kraven kring insamling och upparbetning av sådan plast, se del C i bilagan till förordning (EG) nr 2023/2006.

Specifika märkningskrav för slutprodukter av plast för flergångsbruk

Slutprodukter av plast som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel vid upprepade tillfällen ska när de släpps ut på marknaden åtföljas av vissa ytterligare märkningsuppgifter utöver de som gäller enligt artikel 15 i förordning (EG) nr 1935/2004. Tillverkaren eller den som ansvarar för att produkten släpps ut på marknaden ska se till att användarna förses med följande uppgifter:

- Lämpliga anvisningar som syftar till att fördröja försämringen av produkten.
- En beskrivning av märkbara förändringar av produkten som kan tyda på att produkten eller materialet har försämrats.
- En varning utifall att specifika skador eller förutsebar felaktig användning skulle orsaka ökad migration eller göra produkten olämplig för vidare användning i kontakt med livsmedel.

Utöver ovanstående ska en plastprodukt för flergångsbruk om den har tillverkats med ämnen där det i unionsförteckningen anges vissa begränsningar åtföljas av en bruksanvisning när den når konsumenter i detaljhandelsledet. Denna bruksanvisning ska ange begränsningarna och ge konsumenten tillräcklig information för att kunna använda produkten på ett säkert sätt. Begränsningarna avser följande punkter:

- Särskilda livsmedel eller grupper av livsmedel.
- Kontakttid och/eller kontakttemperatur.
- Upphettningsförhållanden såsom användning av ugn och mikrovågsugn

Se artikel 14a i förordning (EU) nr 10/2011.

Förklaring om överensstämmelse - plast

Material och produkter av plast omfattas av bestämmelser om särskilda åtgärder och måste därför åtföljas av en skriftlig förklaring om överrensstämmelse, även kallad Declaration of Compliance eller DoC, som visar att materialen och produkterna lever upp till gällande regler. Se artikel 15 i förordning (EU) nr 10/2011.

En skriftlig förklaring om överensstämmelse (DoC) ska upprättas för material och produkter av plast, produkter från mellanliggande tillverkningsstadier, samt för ämnen som är avsedda att användas vid tillverkning av slutprodukten. Förklaringen om överensstämmelse ska vara tillgänglig i alla led, förutom i detaljhandelsledet. Dokumenten ska upprättas av företagen vid varje stadie och göras tillgänglig för deras kunder.

I lagstiftningen listas vilka uppgifter som ska finnas med i en förklaring om överrensstämmelse. Se bilaga IV till förordning (EU) nr 10/2011.

Dokumentation som styrker sådan överensstämmelse, så kallade styrkande handlingar, ska finnas och göras tillgänglig på begäran för behöriga kontrollmyndigheter.

Det rör sig om dokumenterade underlag som används för att utfärda en DoC, exempelvis teknisk specifikation och bekräftelse från leverantörer om att råvarorna är lämpliga. Men det kan även vara analysresultat eller vetenskaplig argumentation. De styrkande handlingarna kan få finnas hos andra aktörer, som laboratorium och liknande, men behöver göras tillgängliga för myndigheten på begäran.

De styrkande handlingarna bedöms ibland som konfidentiell och skickas därmed inte vidare i leveranskedjan. Det finns heller ingen skyldighet för företag att göra det, utan en sammanfattning av relevant information ska finnas i den förklaring om överensstämmelse som lämnas vidare i kedjan. Se artikel 16 i förordning (EU) nr 10/2011.

Tips på kontroll

- Begär kontaktmaterialverksamheten in en förklaring om överensstämmelse (DoC) av sina leverantörer för material och produkter av plast som köps in?

- Upprättar kontaktmaterialverksamheten en förklaring om överensstämmelse (DoC) för material och produkter av plast som de levererar ut?
- Innehåller förklaringen om överensstämmelse (DoC:n) de uppgifter som ska finnas enligt bilaga IV i förordning (EU) nr 10/2011?
- Finns dokumentation som styrker uppgifterna i den förklaring om överensstämmelse som verksamheten upprättar/utfärdar?

Bambuplast

Inom EU är det inte tillåtet att blanda växtfibrer som bambu eller majs och plast i produkter som ska komma i kontakt med livsmedel. Detta då de inte är upptagna i bilaga I till förordning (EU) nr 10/2011. Däremot är det tillåtet att tillverka och sälja kontaktmaterial i ren bambu så länge de uppfyller de allmänna bestämmelserna i kontaktmateriallagstiftningen.

Frågor och svar om bambu och plast i tallrikar och muggar – Livsmedelsverkets webbplats

Tips på kontroll

- Tar verksamheten in eller tillverkar produkter som innehåller en blandning av plast och bambu, och överlåter dessa produkter vidare?

Keramik

Keramik används bland annat vid tillverkning av matserviser och köksutrustning. Det är mindre vanligt att keramik används till förpackningsmaterial.

Keramik tillverkas av en blandning av oorganiska icke-metalliska material med ett generellt högt ler- eller silikatinnehåll, till vilket små mängder organiskt material kan ha blivit tillsatt. Keramiken kan vara glaserad, emaljerad och/eller dekorerad.

Glasyr är en glansig ytbeläggning som innehåller kisel i kombination med olika blandningar av metalloxider. Glasyrens syfte är att förbättra funktionaliteten genom att förstärka produkten och göra den vattentät, men också för att få en estetiskt tilltalande yta.

Lagstiftning kring keramik

Material och produkter av keramik omfattas av bestämmelser om särskilda åtgärder och måste därmed åtföljas av en skriftlig förklaring om överrensstämmelse (DoC) som anger att varorna lever upp till gällande regler. Denna ska finnas tillgänglig i alla led av saluföringen, till och med återförsäljningsledet. Se 5 kap. 6-8 §§ Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2023:5) om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel.

De specifika bestämmelserna om keramik finns i Rådets direktiv 84/500/EEG. Direktivet är i Sverige implementerat genom LIVSFS 2023:5. Här finns gränsvärden för högsta tillåtna mängd av bly och kadmium som får lösas ut från keramiska föremål till livsmedel. Se 5 kap. 3-5 §§ LIVSFS 2023:5.

Lämplig dokumentation som visar att de keramiska produkterna följer de gränsvärden för migration av bly och kadmium som finns i lagstiftningen ska på begäran göras tillgänglig av tillverkaren eller importören för kontrollmyndigheten. Denna dokumentation ska innehålla resultaten av den analys som har utförts, uppgift om förhållandena vid testet och namn och adress för det laboratorium som utförde testet. Se 5 kap. 8 § LIVSFS 2023:5.

Tips på kontroll

- Upprättar kontaktmaterialverksamheten en förklaring om överensstämmelse (DoC) för de material och produkter av keramik som de släpper ut på marknaden?
- Innehåller förklaringen om överensstämmelse (DoC:n) de uppgifter som ska finnas enligt lagkraven?

- Finns dokumentation som styrker uppgifterna i den förklaring om överensstämmelsen som verksamheten upprättar/utfärdar?

Regenererad cellulosafilm

Regenererad cellulosafilm eller cellofan är ett material i form av ett tunt ark som tillverkas av raffinerad cellulosa från ny trä- eller bomullsråvara. Av tekniska skäl får andra ämnen tillsättas massan eller ytan. Regenererad cellulosafilm får förses med lackering på en eller båda sidor. Se 4 kap. 2 § LIVSFS 2023:5 Materialet används ofta till inslagning eller paketering av exempelvis konfektyr och bageriprodukter.

Lagstiftning kring regenererad cellulosafilm

Regenererad cellulosafilm regleras genom kommissionens direktiv 2007/42/EG om material och produkter av regenererad cellulosafilm som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Bestämmelserna är implementerade genom LIVSFS 2023:5.

Bestämmelserna gäller:

- olackerad regenererad cellulosafilm.
- lackerad regenererad cellulosafilm med ytbeläggning som härrör från cellulosa.
- lackerad regenererad cellulosafilm med ytbeläggning som består av plast.

Syntetiska tarmar av regenererad cellulosa omfattas inte. Se 4 kap. 1 § LIVSFS 2023:5.

I föreskrifterna finns en lista på ämnen som får användas vid tillverkningen av materialet samt haltbegränsningar av dessa ämnen. Se kapitel 4 och bilaga I till LIVSFS 2023:5.

Material och produkter av regenererad cellulosafilm omfattas av särskilda åtgärder och ska vid saluhållande i handelsled före detaljhandel åtföljas av en skriftlig förklaring om överrensstämmelse (DoC) som anger att materialen och produkterna lever upp till gällande regler. Det gäller inte material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel som är tillverkade av regenererad cellulosafilm och som uppenbarligen är avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Om särskilda villkor gäller för användningen, ska materialet eller produkten märkas med uppgift om detta. Se 4 kap. 6 § LIVSFS 2023:5.

Tips på kontroll

- Vid tillverkning av regenererad cellulosafilm, används endast de ämnen som är tillåtna enligt lagstiftningen och i de halter som är angivna?
- Upprättar kontaktmaterialverksamheten en förklaring om överensstämmelse (DoC), när så behövs, för material och produkter av regenererad cellulosafilm som de släpper ut på marknaden?

Metall och legeringar

Metall används till förpackningar och material för sin hållbarhet samt ström- och värmeledningsförmåga. Vanliga användningsområden för metall som kommer i kontakt med livsmedel är utrustning i tillverkningsindustrin, köksredskap och bestick, förpackningar som burkar och konserver samt folie.

Material och produkter av metall ska leva upp till relevanta krav i kontaktmateriallagstiftningen. Se förordning (EG) nr 1935/2004 och förordning (EG) nr 2023/2006. Det finns i nuläget ingen specifik lagstiftning för dessa produkter.

Papper och kartong

Papper och kartong tillverkas av cellulosabaserade naturfibrer som man formar i en tredimensionell struktur till ark. Kvaliteten på materialet beror på vilket råmaterial som används, det vill säga om det är nytt eller återvunnet, och tillverkningsprocessen. Papper och kartong kan innehålla tillsatser, syntetiska fibrer och andra behandlingsmedel och polymera bindemedel för organiska och icke- organiska pigment. Papper och kartong har ett brett användningsområde och används i stor utsträckning till förpackningar för exempelvis

frysta livsmedel, vätskor och torra livsmedel men även till formar, bakplåtspapper och andra engångsprodukter.

Material och produkter av papper och kartong ska leva upp till relevanta krav i kontaktmateriallagstiftningen. Se förordning (EG) nr 1935/2004 och förordning (EG) nr 2023/2006. Det finns i nuläget ingen specifik lagstiftning för dessa produkter.

Gummi och elastomerer

Det finns särskilda krav för nappar av elastomer eller gummi, bland annat begränsningar i hur mycket nitroserbara ämnen och nitrosaminer som får avges under särskilda testbetingelser. Se kapitel 6 samt bilaga 3 till LIVSFS 2023:5. För andra produkter av gummi finns inte någon specifik lagstiftning framtagen, utan de ska uppfylla relevanta krav i den allmänna kontaktmateriallagstiftningen. Se förordning (EG) nr 1935/2004 och förordning (EG) nr 2023/2006.

Återvunnen plast

Återvunnen plast som är avsedd att komma i kontakt med livsmedel ska tillverkas i enlighet med förordning (EU) 2022/1616 för att kunna anses vara säker att användas.

Om lagstiftningen

Förordning (EU) 2022/1616 om återvunna plastmaterial och plastprodukter trädde i kraft den 10 oktober 2022. Syftet med förordningen är att öka användningen av återvunnet plastmaterial i kontaktmaterial och säkerställa att den återvunna plasten är kemiskt och mikrobiologiskt säker.

Återvunna plastmaterial och plastprodukter avsedda att komma i kontakt med livsmedel ska tillverkas med hjälp av antingen en ny eller annars lämplig materialåtervinningsteknik. Se artikel 4.3 i förordning (EU) 2022/1616. De materialåtervinningstekniker som bedöms som lämpliga är mekanisk återvinning av PET-plast efter konsumentledet och materialåtervinning från produktkretslopp i en sluten och kontrollerad kedja. Se bilaga I till förordning (EU) 2022/1616.

EU-kommissionens unionsregister

EU-kommissionen har inrättat ett offentligt unionsregister som bland annat innehåller information om återvinningsföretag. Se artikel 24 i förordning (EU) 2022/1616. Här gäller att vissa återvinningsföretag måste anmäla sig till EU-kommissionen. Anvisningar om detta finns på EU-kommissionens webbplats. Återvinningsföretag behöver även anmäla sig till den behöriga myndigheten i den kommun där företaget bedriver sin verksamhet. Se artikel 25 i förordning (EU) 2022/1616.

Sammanfattande formulär för övervakning av överensstämmelse

Återvinningsföretag som tillverkar återvunnen plast i en dekontamineringsinstallation ska upprätta ett sammanfattande formulär för övervakning av överensstämmelse för varje dekontamineringsinstallation under sin kontroll och lämna in det till sin behöriga myndighet. Behöriga myndigheter ska utan dröjsmål underrätta EU-kommissionen om mottagandet av det sammanfattande dokumentet och därefter kontrollera om informationen i det överensstämmer med förordningen och kontrollera materialåtervinningsinstallationen i detta syfte. När överensstämmelsen har fastställts ska den behöriga myndigheten informera EU-kommissionen om detta. Rapporteringen till EU-kommissionen måste ske senast ett år efter startdatumet för dekontamineringsinstallationen. Om kontrollen inte rapporteras får företagen statusen "tillfälligt upphävd" i det EU-gemensamma registret. Se artiklarna 26 och 27 i förordning (EU) 2022/1616.

Mall för det sammanfattande formuläret för övervakning av överensstämmelse finns i bilaga II i förordning (EU) 2022/1616.

Förklaring om överensstämmelse – återvunnen plast

Varje parti, batch, av producerad återvunnen plast ska åtföljas av en förklaring om överensstämmelse som följer en särskild mall. Den förklaring om överensstämmelse som tillhandahålls av ett återvinningsföretag ska innehålla instruktioner till förädlare för att denne ska kunna vidarearbeta den återvunna plasten till material

och produkter som är säkra. Även den verksamhet som förädlar den återvunna plasten till exempelvis en livsmedelsförpackning ska tillhandahålla en förklaring om överensstämmelse enligt mall. Se artikel 29 samt bilaga III i förordning (EU) 2022/1616.

Närmare information om kraven i förordning (EU) 2022/1616 om återvunna plastmaterial och plastprodukter finns på Livsmedelsverkets webbplats.

Information återvunnen plast – EU-kommissionen

Återvunnen plast – Livsmedelsverkets webbplats

Tips på kontroll

- Begär kontaktmaterialverksamheten som förädlar återvunnen plast in en förklaring om överensstämmelse (DoC) av sina leverantörer för varje sats av återvunnen plast som köps in?
- Upprättar kontaktmaterialverksamheten som förädlar återvunnen plast en förklaring om överensstämmelse (DoC) för varje sats material och produkter av återvunnen plast som de levererar ut?
- Innehåller förklaringen om överensstämmelse (DoC) de uppgifter som ska finnas enligt bilaga III i förordning (EU) 2022/1616?

Kemiska ämnen som omfattas av specifik lagstiftning

Bisfenol A (BPA) och andra bisfenoler

Den 20 januari 2025 trädde förordning (EU) 2024/3190 om användning av bisfenol A och andra bisfenoler och bisfenolderivat med harmoniserad klassificering för specifika farliga egenskaper i vissa material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel, om ändring av förordning (EU) nr 10/2011 och om upphävande av förordning (EU) 2018/213 i kraft. De nya reglerna innebär att det som huvudregel blir förbjudet att använda BPA, dess salter och andra farliga bisfenoler i kontaktmaterial av bindemedel (lim och klister), gummi, jonbytarhartser, plast, tryckfärger, silikoner samt lack och ytskikt. Farliga bisfenoler eller deras derivat definieras som de bisfenoler och derivat som finns listade i del 3, bilaga VI till förordning (EG) nr 1272/2008. Dessa listas där på grund av att de har klassificerats som kategori 1A eller 1B mutagena, cancerframkallande eller reproduktionstoxiska ämnen eller som hormonstörande ämnen inom kategori 1.

Vid användning av övriga bisfenoler finns det bestämmelser som anger att BPA inte får finnas i materialet eller produkten, som till exempel en nedbrytningsprodukt. Se artikel 4 i förordning (EU) 2024/3190. Det går undantagsvis att få fortsätta använda BPA och andra farliga bisfenoler för vissa specifika användningsområden. Se artiklarna 3.2, 5.2 och 5.3 i samma förordning.

En förklaring om överensstämmelse, DoC, ska finnas för de material och produkter som omfattas av förordningen och som ännu inte kommit i kontakt med livsmedel samt för bisfenoler och bisfenolderivat avsedda att användas vid tillverkning av dessa. Se artikel 8 samt bilaga III till förordning (EU) 2024/3190.

Under en övergångsperiod kan det få finnas kontaktmaterial med BPA, som då ska uppfylla de bestämmelser som var tillämpliga innan den nya förordningens ikraftträdande. Hur lång övergångstiden är beror på hur lång tid det tar att fasa ut bisfenolerna i olika material och framgår av artiklarna 11 och 12 i förordning (EU) 2024/3190. Användning av BPA i plast samt lack och ytskikt reglerades tidigare genom förordning (EU) 2018/213.

EU-kommissionen har uppmärksammat ett fel i artikel 12.3, som bör ange att de slutprodukter för flergångsbruk som omfattas av artikel 12.1 får finnas kvar på marknaden upp till 12 månader efter att de släpptes ut på marknaden för första gången, vilket innebär till och med den 20 juli 2027 och inte den 20 januari 2029 som det idag är angivet. Felet ska rättas till så snart som möjligt. Närmare information finns på EU-kommissionens webbplats.

EU-kommissionen

Vägledande information om förordning (EU) 2024/3190 - EUR-Lex

Vissa epoxiderivat

Särskilda regler finns för begränsad användning av vissa epoxiderivat i material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Se förordning (EG) nr 1895/2005.

Senast uppdaterad 2 november 2026 Ansvarig grupp ROR_DK